

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут журналістики

.....
Borys Grinchenko Kyiv University
Institute of Journalism

Інтегровані комунікації
.....
Integrated communications

Випуск 2

.....
Issue 2

**Київ
2016**

Інтегровані комунікації. Випуск 2. 2016

Засновник

Київський університет імені Бориса Грінченка

(Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 21991-11891Р від 31. 03. 2016 р.)

Виходить двічі на рік

Рекомендовано Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка

(протокол №12 від 22. 12. 2016 р.)

Усі права застережено. Посилання на матеріали видання під час їх цитування обов'язкові

Редакційна колегія наукового видання

Голова редколегії:

Новохатько Л. М., д-р іст. наук, проф. Університету Грінченка (Київ, Україна)

Головний редактор:

Горбенко Г. В., канд. пед. наук, доц. Університету Грінченка (Київ, Україна)

Заступник головного редактора:

Вернигора Н. М., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна)

Відповідальний секретар:

Захарчук О. В., фахівець відділу документації та діловодства Інституту журналістики Університету Грінченка (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

Кафтанджиев Х., д-р філол. наук, проф. Софійського ун-ту (Софія, Болгарія),

почесний проф. російсько-американської Академії авторизованої освіти, почесний член Гільдії російських маркетологів,

Ворен Р., канд. наук з політології, проф. Державного ун-ту св. Іллі (Тбілісі, Грузія),

проф. Університету Вітаутаса Великого (Каунас, Литва),

Ковальчик Р. В., д-р габілітований, проф. Інституту історії Лодзького ун-ту (Лодзь, Польща),

Безчотнікова С. В., д-р філол. наук, проф. Маріупольського держ. ун-ту (Маріуполь, Україна),

Воскобойнікова-Гузєва О. В., д-р наук із соц. комунік., проф. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Гоян О. Я., д-р філол. наук, проф. КНУ імені Тараса Шевченка (Київ, Україна),

Крайнікова Т. С., д-р наук із соц. комунік., проф. КНУ імені Тараса Шевченка (Київ, Україна),

Мітчук О. А., д-р наук із соц. комунік., проф. Міжнародного ун-ту «Рівненський економіко-гуманітарний ін-т» імені Степана Дем'янчука (Рівне, Україна),

Кравченко С. І., д-р наук із соц. комунік., проф. Східноєвропейського нац. ун-ту імені Лесі Українки (Луцьк, Україна),

Белофасгова Т. Ю., канд. пед. наук, проф. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Балабанова К. Є., канд. пед. наук, доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Вернигора С. М., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Гусак О. П., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Курбан О. В., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Макарова М. В., канд. культурології, доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Масімова Л. Г., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Нетреба М. М., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Нестеряк Ю. В., канд. філол. наук, доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Полковенко Т. В., канд. філол. наук, доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Прокопенко Л. С., канд. іст. наук, доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Сошинська В. Є., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна),

Ярошенко Р. В., канд. наук із соц. комунік., доц. Університету Грінченка (Київ, Україна)

Інтегровані комунікації = Integrated communications : науковий журнал / голов. ред. Г. В. Горбенко ; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2016. – 122 с.

«Інтегровані комунікації» – новостворений науковий журнал Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. У журналі публікуються оригінальні завершені статті та наукові повідомлення з досліджень у галузі журналістики, теорії та історії соціальних комунікацій, прикладних соціальнокомунікаційних технологій, реклами та зв'язків з громадськістю, видавничої справи та редагування, книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства, архівознавства.

Для науковців, студентів і фахівців соціальнокомунікаційної галузі.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

© Автори публікацій, 2016

Integrated communications. Issue 2. 2016

Borys Grinchenko Kyiv University
(Certificate of registration: KB № 21991-11891P, 31. 03. 2016)

The biannual edition

The journal is approved by academic council of Borys Grinchenko Kyiv University
(protocol № 12, 22. 12. 2016)

All rights reserved. No part of this publication may be produced without permission of the publishers.

Editorial Board of the academic journal

Head of Editorial Board:

Leonid Novokhatko, D. Sc. (History), Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

Editor-in-Chief:

Halyna Horbenko, PhD (Pedagogy), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

Deputy Editor-in-Chief:

Nina Vernyhora, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

Executive Editor:

Olesia Zakharchuk, Specialist of the Department of documentation and paperwork of the Institute of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

Editorial Board:

Christo Kaftandjiev, D. Sc. (Philology), Professor of the Sofia University (Sofia, Bulgaria),
honorable Professor of International Academy of Authorized Education, honorable member of the Guild of Russian Marketers,

Robert Van Voren, PhD (Politology), Professor of Ilia State University (ISU) (Tbilisi, Georgia),

Professor of Vytautas Magnus University (VMU) (Kaunas, Lithuania),

Rafal Victor Kovalchuk, Dr Hab., Professor of Institute of History of the University of Lodz (Lodz, Poland),

Svitlana Bezchotnikova, D. Sc. (Philology), Professor of Mariupol State University (Mariupol, Ukraine),

Olena Voskoboinikova-Huzieva, D. Sc. (Social Communications), Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Oles Hoian, D. Sc. (Philology), Professor of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine),

Tetiana Krainikova, D. Sc. (Social Communications), Professor of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine),

Olga Mitchuk, D. Sc. (Social Communications), Professor of International University of Economics and Humanities
named after Academician Stepan Demianchuk (Rivne, Ukraine),

Svitlana Kravchenko, D. Sc. (Social Communications), Professor of Lesya Ukrainka Eastern European
National University (Luts'k, Ukraine),

Taisiia Belofastova, PhD (Pedagogy), Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Kateryna Balabanova, PhD (Pedagogy), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Svitlana Vernyhora, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Olga Husak, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Oleksandr Kurban, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Mariia Makarova, PhD (Cultural Studies), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Larysa Masimova, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Marharyta Netreba, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Iuriiy Nesteriak, PhD (Philology), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Taras Polkovenko, PhD (Philology), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Liliia Prokopenko, PhD (History), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Victoriia Soshynska, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),

Roman Yaroshenko, PhD (Social Communications), Associate Professor of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

Інтегровані комунікації = Integrated communications: an academic journal / editor-in-chief Halyna Horbenko ; Borys Grinchenko Kyiv University. – Kyiv, 2016. – 122 p.

«Integrated communications» is a newly created academic journal of the Institute of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University. The original articles and reports related to researches in the sphere of journalism, theory and history of social communications, applied social communication technologies, advertising and public relations, publishing and editing, book science, library science, bibliography science, document science, archive science are published in this journal.

The academic journal is intended for scientists, students and specialists of social communication sphere.

© Borys Grinchenko Kyiv University, 2016

© Authors of publications, 2016

ЗМІСТ

РЕКЛАМА І ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Вернигора С. М. Методика викладання фахових дисциплін англійською мовою в Інституті журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка	8
Гузенко Т. А. Основні засади формування комунікативної стратегії м. Києва: теоретичні та практичні аспекти	14
Гусак О. П. Івент-аналіз як складник підготовки сучасних PR-фахівців	21
Курбан О. В. Структурна модель інформаційних онлайн-мережових процесів	26
Курбан С. О. Репрезентація основних типів гендерних стереотипів у рекламі	31
Чекалюк В. В. Залучення медіаінструментів для формування позитивного державного іміджу	37
Чечулін О. В. Комунікаційні і маркетингові заходи в програмах просування територій	43

ВИДАВНИЧА СПРАВА ТА РЕДАГУВАННЯ

Вернигора Н. М. Жанри наукової періодики (Методичні рекомендації щодо формування структури і рубрикації текстів)	46
Масімова Л. Г. Залучення представників роботодавців до освітнього процесу (на прикладі підготовки фахівця з видавничої справи та редагування)	53
Полковенко Т. В., Полковенко О. В. Вибрані матеріали з теорії читання як елемент видавничих стратегій	59
Шпак В. І. Книговидання в Україні: фактори розвитку	63

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

Герасименко О. С. Взаємодія держави і ЗМІ в питаннях регулювання інформаційного поля	70
Маркова М. В., Марков А. Р. Інформаційно-психологічна війна проти населення України як сучасна реальність: стан проблеми і шляхи подолання наслідків	73
Росінська О. А. Архетип у медіатексті: просторові образи	86
Санакуєв М. Г. Філософія інформації та філософські основи інформатики	91

КНИГОЗНАВСТВО, БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО І БІБЛІОГРАФІЯ

Матвійчук О. Є. Бібліотечна педагогіка, або Виховання книгою	97
---	----

АРХІВОЗНАВСТВО ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО

Герасимюк Л. С. Тенденції впровадження новітніх технологій керування документаційними процесами в умовах інформатизації суспільства	102
--	-----

Санакуєв М. Г.,
канд. філос. наук, ст. викл.,
Інститут журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка

Sanakuiev Mykola,
PhD in Philosophy,
Institute of Journalism
of Borys Grinchenko Kyiv University

УДК 001.82: 316.28: 007

ФІЛОСОФІЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ІНФОРМАТИКИ

PHILOSOPHY OF INFORMATION AND PHILOSOPHICAL BASIC OF INFORMATICS

Анотація. На сучасному етапі розвитку науки питання розуміння інформації та її суті залишається відкритим. Багатоплановість цього феномена тісно пов'язана зі структурою реальності та є результатом взаємодії багатьох факторів.

У статті розглядається проблема формування нового наукового світогляду в умовах становлення глобальних інформаційних процесів. Увага зосереджена на широкому розповсюдженні новітніх комунікаційних концепцій та методів інформаційної науки у відповідному середовищі.

Здійснено спробу визначити місце і роль філософії інформації в рішенні актуальних проблем прогресу соціальних комунікацій. Робиться висновок, що нові технічні можливості сприятимуть ефективнішій організації інформаційних процесів в освіті та вивченні різних систем комунікацій.

Ключові слова: інформація, філософія інформації, науковий світогляд, атрибутивна та функціональна концепції.

Abstract. The author of the article regards the problem of the new scientific world view formation in terms of the global information process. The attention is focused on the wide spread of new communication conceptions and informatics methods in appropriate environment.

The author attempts to determine the place and the role of philosophy of information in solving the current information problems of social communication. At the modern stage of science development the problem of understanding of information and its gist remains open. The phenomenon of multiplicity is closely related with the reality structure and is the result of multiple factors interaction.

Conclusion: the new technical capabilities contribute to the more effective organization of information processes in education and study of different communication systems.

Keywords: information, philosophy of information, scientific outlook, attributive and functional concept.

Вступ. За останні роки роль інформаційного складника як фундаментальної одиниці виміру науки та комплексного наукового напрямку «філософія інформації» суттєво зростає. Це зумовлено насамперед логікою прогресу, коли формується новітня наукова парадигма та нова методологія дослідження, що заснована на суттєво ширшому використанні традиційних для філософії концепцій та методів. При цьому одна з найактуальніших проблем полягає в необхідності вивчення концептуальної природи інформації як одного із проявів об'єктивної реальності.

Сьогодні вчені, що виконують дослідження за багатьма традиційними напрямками природничої науки, вирішуючи певні завдання дедалі частіше змушені

врахувати інформаційні аспекти. Під час вивчення об'єктів, процесів та явищ дуже важливо використовувати нові засоби та методи медіареальності. Серед них особливе місце належить інформаційним та мережевим технологіям, методам і засобам інформаційного моделювання, а також інформаційному підходу як методу наукового пізнання. Уся методологія науки стає сьогодні більш інформаційно орієнтованою порівняно з наукою ХХ століття.

Тому інформаційна сфера перетворюється не тільки одну з найбільш прогресивних та перспективних наукових галузей, але й на фундаментальну складову частину всього процесу пізнання з точки зору науки, наукову базу для формування суспільства, що засноване на знаннях. Тому зрозумілою є підвищена увага

вчених до основ інформатики, а також до її філософських і науково-методологічних аспектів, що найбільш виражено виявляється у сфері науки та освіти.

Системи освіти багатьох країн перебувають на етапі радикальної модернізації, метою якої є суттєве підвищення якості освіти, формування сучасного наукового світогляду та нової інформаційної культури особистості. А це, своєю чергою, потребує переходу на новітні принципи вивчення інформатики як фундаментальної науки та загальноосвітньої дисципліни. Результати досліджень, що їх отримали вітчизняні вчені в останні десятиліття, можуть стати основою для формування нової парадигми освіти, в якій буде врахована необхідність використання сучасних досягнень та можливостей інформатики майже в усіх соціально значущих сферах діяльності [1].

Філософію інформації та філософські проблеми інформатики науковці розглядають в Україні понад 30 років. Тут насамперед необхідно відзначити фундаментальні дослідження, проведені академіком А. Д. Урсулом. Його монографії, опубліковані більш як три десятки років тому [2], є класичними роботами в цій галузі та добре відомі спеціалістам. Вони залишаються актуальними і сьогодні, коли дві філософські проблеми інформації та інформатики дедалі активніше обговорюються на сторінках наукових журналів та під час конференцій [3, 4, 5]. Зокрема, значно активізувалася зацікавленість до таких нових напрямків розвитку інформатики, як квантова інформатика та біоінформатика. Вироблено нові інформаційні підходи до аналізу проблем космології, квантової механіки [21, 22].

Тому можна з упевненістю стверджувати, що розглянутий у цій роботі напрям наукових досліджень стає ключовим для розвитку не тільки інформатики, але й багатьох інших галузей сучасної науки. Найактуальнішими фундаментальними напрямками є такі:

1. Дослідження концептуальної природи інформації як одного з проявів реальності навколишнього світу.

2. Усебічне осмислення ролі інформації в еволюційних процесах, які протікають у фізичних та біологічних системах, а також у суспільстві (є підстави стверджувати, що фундаментальні закони інформатики є загальними як для фізичних, так і для біологічних систем, саме вони визначають закономірності їх еволюційного розвитку [6–13]. Ця філософська гіпотеза принципово важлива для сучасної науки).

3. Виявлення і формулювання загальних законів інформатики та встановлення їх взаємозв'язку із законами з інших фундаментальних наук, таких як загальна теорія систем, кібернетика, синергетика, квантова механіка, хімія, біологія, генетика, психологія

та соціологія. Роботи в цьому напрямі в останні роки ведуться доволі активно [12, 13, 17–20].

4. Подальший розвиток основних наукових методів інформатики: інформаційного підходу [8], методів імітаційного моделювання, а також глибокої віртуальної реальності. Саме ці методи, за прогнозами, будуть у найближчі роки висуватися на перший план у методології наукових досліджень як природничого, так і гуманітарного напрямів світової науки.

5. Адекватному позиціонуванню філософії інформації та інформатики в системі сучасної науки. Сьогодні існує об'єктивна необхідність переглянути значення інформатики в системі наук і в подальшому кваліфікувати її як самостійну галузь наукового знання, котра має як природничонаукове, так і гуманітарне значення [1, 17].

6. Формування нової перспективної структури предметної галузі інформатики, котра б відповідала сучасним тенденціям розвитку науки й освіти та стала важливим фактором розвитку науково-технічного прогресу.

Дослідження у сфері філософії інформації сьогодні є доволі актуальні, так як їх результати необхідні для формування сучасного наукового світогляду. Важливо відзначити, що в останні роки такі дослідження починають проводити китайські вчені [14]. Однією з актуальних філософських та науково-методологічних проблем розвитку сучасної науки є осмислення концептуальної природи й суті інформації. На думку багатьох авторитетних дослідників, інформація дуже важомий і водночас загадковий феномен навколишнього світу. Спроби осягнути його суть робили багато вчених протягом кількох десятиліть, починаючи з середини ХХ століття. Проте загально визнаних уявлень про концептуальну природу інформації в науковому середовищі досі ще не вироблено. Тому ці спроби тривають і сьогодні, в ХХІ столітті, яке часто називають століттям інформації. Чому ж ми ще так мало знаємо про природу інформації, про глибинну філософську сутність цього феномена та його фундаментальні зв'язки з іншими філософськими категоріями науки, такими як матерія та енергія? Адже багато дослідників інтуїтивно усвідомлюють, що ці поняття є поняттями одного загального рівня. Найвірогідніше, вони визначають фундаментальні прояви реальності навколишнього світу. Феномен інформації є багатоплановим, тому він специфічним чином проявляє себе в різних умовах реалізації інформаційних процесів, а також на різних стадіях їх практичної реалізації.

У роботах науковців [2, 4, 10, 17] йдеться про те, що феномен інформації тісно пов'язаний зі структурою реальності та є результатом взаємодії матеріальних та ідеальних компонентів, які створюють цю структуру. При цьому було сформульовано такі основні висновки:

1. Структурі реальності навколишнього світу властивий дуалізм, так як вона включає в себе два основних компоненти – фізичну та ідеальну реальність, які об'єктивно існують і безперервно взаємодіють один з одним, володіючи властивістю взаємного відображення. Фізичну реальність створюють всі матеріальні об'єкти, що існують у світі, як речові, так і неречові (наприклад, електромагнітні, гравітаційні та інші поля), а також усі процеси, що відбуваються з цими об'єктами, їх рух та внутрішні зміни. Ідеальна реальність об'єктивно існує, незалежно від діяльності свідомості, та є таким самими важливим компонентом реальності, як і фізична реальність. Вона виникає в результаті взаємодії об'єктів (або процесів) фізичної реальності та проявляє себе як відображення властивостей одних об'єктів (або процесів) у структурі інших об'єктів (або процесів).

2. Здатність фізичної та ідеальної реальності до взаємного відображення – це їх фундаментальна властивість, котра забезпечує прояв різних аспектів феномена інформації. Одним із перших учених, хто вказав на фундаментальний зв'язок між явищами відображення та інформації, був А. Д. Урсул [2].

3. Інформація не є фізичним об'єктом або процесом, а належить до світу ідеальної реальності. Проте щоб проявитися потребує об'єкта (або процесу) фізичної реальності, що слугують її носіями. Без цих об'єктів (або процесів) інформація проявитися не може. Фізична природа її носіїв принципового значення не має. Важливо лише, щоб ці носії володіли здатністю до сприйняття інформації шляхом адекватної зміни своєї внутрішньої структури (для фізичних об'єктів) або своїх параметрів (для динамічних процесів).

4. Не зважаючи на те, що інформація належить до світу ідеальної реальності, вона, будучи пов'язаною з одним фізичним об'єктом (або процесом), може взаємодіяти з іншим об'єктом (або процесом) фізичного світу, котрий і стає її новим носієм. Таким чином реалізується механізм передачі інформації від одного об'єкта (або процесу) фізичної реальності до іншого.

5. Для виявлення інформації, пов'язаної з деякими її носіями (об'єктами або процесами фізичної реальності), існують спеціальні процедури, найважливішою з яких є процедура порівняння.

6. Інформація вважається одним із основних понять інформатики – науки про принципи та закономірності реалізації інформаційних процесів у системах різного походження. Саме завдяки розвитку і розповсюдженню ідеї інформатики поняття інформації набуло сьогодні загальнонаукового значення, сприяючи формуванню сучасної наукової картини світу, заснованої на концепції єдності його інформаційних законів та закономірностей.

7. В останні роки вітчизняні вчені отримали нові результати, котрі засвідчують, що серед цих закономірностей важливе місце мають посідати закономірності прояву інформації в різних системах, а також реалізації в них інформаційних процесів. Виявилось, що ці закономірності можуть створити певні обмеження щодо реалізації фізичних процесів [13]. Все це є підставою необхідності подальшого філософського осмислення феномена інформації, насамперед її концептуальної природи та способів прояву в системах фізичної та ідеальної реальності, а також взаємозв'язку з матерією й енергією.

Дослідження засвідчують, що інформація є основним фактором у процесах самоорганізації та еволюції складних систем. Це твердження справедливе як для живої, так і для неживої природи. Тим не менше, питання, чи існує інформація в неживій природі, для деяких філософів все ще залишається дискусійним. Відповідь на нього залежить від того, яку філософську концепцію щодо природи інформації вони підтримують – функціональну або ж атрибутивну.

Прихильники функціональної концепції стверджують, що інформація – лише одна з функцій людської свідомості і тому в неживій природі вона принципово існувати не може. Що ж стосується закономірностей функціонування та розвитку неживої природи, то вони доволі повно описуються у відповідних наукових дисциплінах (фізиці, хімії та ін.), в яких поняття інформації практично не використовується. Ця точка зору широко розповсюджена в науці і в наш час.

Щоправда, при цьому залишаються без відповіді два принципових питання. Перше з них полягає в тому, як поєднати функціональну концепцію інформації з основними положеннями загальної теорії систем, за якою не тільки функціонування, але й саме існування будь-якої системи як стійкої організованої структури передбачає інформаційну взаємодію між її елементами, тобто їх взаємний обмін інформацією про свій стан. При цьому відповідно до концепції інформаційно-відкритих систем [12] весь навколишній світ, від атомних структур до галактичних утворень, є сукупністю вбудованих одна в одну ієрархічних систем різного рівня. Ці системи безперервно взаємодіють між собою на енергетичному рівні, а також здійснюють інформаційну взаємодію, що принципово необхідно для їх розвитку.

З іншого боку навіть прихильники функціональної концепції все ж допускають існування інформації в біологічних структурах, які не володіють свідомістю. Наприклад, у клітинах живих організмів та рослин. Інакше, як же можна тоді пояснити принцип дії їх генетичного апарата? Уся генетика по суті є наукою про виникнення, зберігання, передачу та зміни

генетичної інформації. Таким чином, на обидва поставлених вище принципових питання функціональна концепція природи інформації не може дати впевнену відповідь.

Прихильники ж атрибутивної концепції вважають, що інформація є атрибутом усіх об'єктів як живої, так і неживої природи, тобто їх невід'ємною властивістю. Ця концепція орієнтує увагу дослідників на вивчення інформаційних аспектів функціонування, розвитку і взаємодії всіх природних систем, зокрема об'єктів і систем неживої природи. До того ж вона є більш продуктивною, так як стимулює висунування нових інформаційних гіпотез про будову й еволюцію природних систем. Ця концепція також є принципово важливою для розвитку теоретичних основ інформатики, адже дає змогу проводити аналогії й робити необхідні узагальнення результатів тих досліджень інформаційних процесів та явищ, які проводяться в рамках інших наукових дисциплін: фізики, хімії, біології, астрономії, наук про Землю та ін.

Концепція створює принципово нові можливості для того, щоб виявляти загальні інформаційні закономірності в навколишньому світі, дає можливість не тільки краще розуміти його закони, але й використовувати їх у практичній діяльності людей, зокрема для створення нових засобів і систем інформатики, аналізу та синтезу біологічних і соціальних процесів та структур.

Завдяки проведеним в останні роки в Україні та на пострадянському просторі дослідженням філософських проблем інформатики [6, 10, 17] можна сформулювати деякі наукові положення та розглядати їх як філософські основи інформатики – фундаментальної науки про інформацію та процесу інформаційної взаємодії в природі і суспільстві. Дуже коротко ці положення можуть бути викладені таким чином:

1. Інформація в широкому розумінні – об'єктивна властивість реальності, яка проявляється в неоднорідності (асиметрії) розподілу матерії та енергії в просторі і часі, в нерівномірності протікання всіх процесів, що відбуваються у світі живої і неживої природи, а також у людському суспільстві і свідомості.

2. Інформація пронизує всі рівні організації матерії та енергії в навколишньому світі, вона є першо-причиною руху матерії та енергії і визначає напрямок цього руху в просторі і часі.

3. Інформація є вирішальним фактором еволюції, вона визначає напрямок розвитку всіх еволюційних процесів у природі і суспільстві.

4. Кількість інформації є мірою складності організованих систем будь-якої природи і дає можливість отримувати кількісні оцінки рівня цієї складності.

5. Інформація – багатоплановий феномен реальності, який специфічним чином проявляє себе в різних умовах протікання інформаційних процесів у різноманітних інформаційних середовищах живої та неживої природи: у неживому природному середовищі, в технічних об'єктах і системах штучної природи, ство-

рених людиною, в біологічних системах, а також у людському суспільстві і свідомості.

6. Можна припустити, що існують деякі фундаментальні закономірності прояву інформації, які є загальними для інформаційних процесів, що реалізуються в об'єктах, процесах чи явищах будь-якої природи. Вивчення саме цих закономірностей і має бути одним із найважливіших завдань інформатики як фундаментальної науки. У цьому полягає її між-дисциплінарна роль у системі наукового пізнання.

В останнє десятиліття філософія інформації як фундаментальна наука стає ключовою складовою частиною всієї системи наукового пізнання і буде значною мірою визначати шляхи формування глобального інформаційного суспільства, заснованого на знаннях. У зв'язку з цим цілком зрозумілий підвищений інтерес до проблеми уточнення місця філософії інформації в системі наук, а також до її фундаментальних основ та історико-філософських аспектів, який спостерігається сьогодні у сфері науки та освіти. Водночас у системі освіти і підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації як в Україні, так в інших країнах, зокрема в США, все ще домінує інструментально-технологічний підхід до вивчення проблем інформаційного спрямування, а її багато базових аспектів розглядаються як другорядні [15]. Саме ці аспекти, що виключають науково-методологічні, семіотичні та філософські підстави інформатики та інформації, є сьогодні найактуальнішими. Саме вони необхідні для підвищення якості підготовки наукових кадрів і фахівців різного профілю, а також для формування нової інформаційної культури суспільства, адекватної викликам ХХІ століття.

В останні роки в США і країнах Західної Європи знову активізувався інтерес до науково-методологічних та освітніх аспектів у сфері інформатики. У 2005 році Президенту Сполучених Штатів Америки було представлено спеціальну аналітичну доповідь на цю тему. У ній інформатика кваліфікується як стратегічно важливий напрям науки і практики, без якого неможливий розвиток економіки, промисловості, високих технологій, забезпечення національної безпеки, професійної освіти та підготовки наукових кадрів.

Підхід вітчизняних учених до проблем вивчення інформатики завжди відрізнявся істотно більшою фундаментальністю і комплексністю. Адже саме радянські науковці були вперше сформулювали уявлення про інформатику як про фундаментальну науку, що має важливе міждисциплінарне, науково-методологічне та світоглядне значення.

Далі на шляху розвитку інформаційних новацій в освіті просунувся наш сусід Росія. Зокрема, на другому Міжнародному конгресі ЮНЕСКО «Освіта та інформатика» російські вчені запропонували нову концепцію вивчення проблем інформатики як фундаментальної науки і загальноосвітньої дисципліни у системі освіти. Вони розповіли також про нову структуру загальноосвітнього курсу «Фундаменталь-

ні основи інформатики» для перспективної системи освіти та показали, що перехід до цієї структури стане важливим кроком на шляху інтеграції фундаментальної науки та освіти [15].

Вивчення філософських проблем інформації сьогодні є обов'язковим у системі підготовки аспірантів різних наукових установ і включено в програму кандидатського іспиту з курсу «Історія і філософія науки», яка затверджена Міністерством освіти і науки України [23]. Проте аналіз змісту цієї програми засвідчив, що багато актуальних філософських і науково-методологічних проблем інформації розглядаються в ній недостатньо добре.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка, на кафедрі реклами та зв'язків з громадськістю, з метою підготовки магістрів з реклами та PR як базова дисципліна затверджена програма навчального курсу «Філософія інформації».

Такі програми навчальних курсів у вищих навчальних закладах та останні надбання вітчизняних науковців засвідчують рівень розвитку науки, деякі з них заслуговують особливої уваги («Філософія інформаційних комунікацій», монографія) та у вигляді навчальних посібників можуть стати у пригоді аспірантам, магістрам і викладачам університетів [1, 17].

Цей курс викликає великий інтерес у фахівців з реклами та PR і сприяє формуванню у них не тільки уявлень про фундаментальні проблеми інформаційної сфери, але й сучасного наукового світогляду.

Висновки. Вивчення філософії інформації та філософських проблем інформатики є сьогодні винятково важливою та актуальною проблемою науки й освіти. При цьому об'єктами вивчення інформатики як фундаментальної науки повинні бути основні властивості інформації, закономірності процесів інформаційної взаємодії в природі і суспільстві, а також методи організації цих процесів у технічних, біологічних і соціальних системах. Таким чином, в інформатиці сьогодні повинні розглядатися не тільки інструментально-технологічні проблеми збору, зберігання, обробки і передачі інформації в комп'ютерних інформаційно-комунікаційних та інших технічних системах, а й інформаційні процеси в живій і неживій природі, а також у сучасному суспільстві.

Особливо актуальним є сьогодні об'єднання зусиль учених з різних сфер наукового знання (фізики, хімії, біології, соціології, інформатики) задля вивчення особливостей прояву інформації в біологічних системах, а також у процесах, що протікають у неживій природі. Завдяки результатам саме цих досліджень вчені зможуть виявити загальні закономірності для інформаційних процесів, що спостерігаються в інформаційних середовищах різної природи.

Усе це відкриє перед людиною нові можливості для ефективнішої організації інформаційних процесів не лише в технічних, а й соціальних системах. Спираючись на ці знання, вона зможе глибше вивчити

процеси життєдіяльності біологічних систем, а також, можливо, принципи сприйняття своєю свідомістю навколишнього світу.

Список літератури

1. Рекомендації ЮНЕСКО. Структура ІКТ-компетентності вчителів [Електронний ресурс] / Портал Київської міської організації профспілки працівників освіти і науки України – 9.10.2016. – Режим доступу: <http://profspilka.kiev.ua/publikacii/novyny/print:page,1,4269-rekomendaciyi-yunesko-struktura-kt-kompetentnost-vchitelv.html>. – Дата доступу: 9.10.2016.
2. Урсул А.Д. Проблема информации в современной науке (Философские очерки). – Москва : Наука, 1975. – 287 с.
3. Дзьобань О. П. Інформація в контексті антропосоціогенезу: філософський сенс // Інформація і право. – 2011. – № 1(1). – С. 34–40.
4. Санакуєв М. Г. Інформація як системоорганізуючий фактор прогресу // Культура народів причерномор'я : сб. науч. тр. – 2012.
5. Санакуєв М. Г. Медіафілософія як нова галузь філософського знання // Гілея : наук. вісник : зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 88 (№ 9).
6. Колин К. К. Философские и научно-методологические проблемы современной информатики. // Открытое образование. – 2007. – № 3 (62). – С. 54–59.
7. Колин К. К. Фундаментальные исследования в области информатики: общий анализ, тенденции и перспективы развития. // Научно-техн. информация, Сер. 1. – 2007. – № 7. – С. 5–11.
8. Колин К. К. Информационный подход в методологии науки и научное мировоззрение // Alma mater (Вестник высшей школы). – 2000. – № 1. – С. 16–22.
9. Колин К. К. Структура реальности и феномен информации // Открытое образование. – 2008. – № 5. – С. 56–61.
10. Колин К. К. Природа информации и философские основы информатики // Открытое образование. – 2005. – № 2. – С. 43–51.
11. Дзьобань О.П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади : монографія. – Харків : Майдан, 2013. – 360 с.
12. Кадомцев Б.Б. Динамика и информация. – Москва: Редакция журнала «Успехи физических наук», 1997. – 400 с.
13. Гуревич И. М. Законы информатики – основа строения и познания сложных систем / 2-е изд., уточн. и дополн. – Москва: ТОРУС ПРЕСС, 2007. – 400 с.
14. Лю Ган. Философия информации и основы будущей китайской философии науки и техники // Вопросы философии. – 2007. – № 5. – С. 45–57.
15. II Международный конгресс ЮНЕСКО «Образование и информатика» // «Информатика и образование». – № 5. – 1996.
16. Колин К. К. Историко-философское введение в проблемы информатики. Экспериментальная программа учебного курса для аспирантов педагогических университетов. – Москва : ИПИ РАН, 2006. – 26 с.
17. Дзьобань О. П. Філософія інформаційних комунікацій : монографія / О. П. Дзьобань. – Харків : Майдан, 2012. – 224 с.

18. Гуревич И.М. Информационные характеристики физических систем. – Москва : ИПИ РАН, 2009. – 170 с.
19. Судаков К.В. Информационный феномен жизнедеятельности. – Москва : РМА ПО, 1999. – 380 с.
20. Сергин В. Я. Природа познавательных способностей человека: нейроинформатика мозга // Открытое образование. – 2009. – № 1(72). – С. 78–80.
21. Нагирнер Д. И. Элементы космологии. – СПб.: Изд.-во СПбГУ, 2001.
22. Ткачук В. М. Фундаментальні проблеми квантової механіки. – Львів, 2011. – 144 с.
23. Нормативні документи [Електронний ресурс] Сайт Міністерства Освіти і Науки України 9.10.2016. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestaciya-kadriv-vishhoyi-kvalifikaciyi/derzhavne-viznannya-dokumentiv-pro-naukovi-stupeni-ta-vcheni-zvannya-1/normativni-dokumenty.html>. – Дата доступу: 9.10.2016.

Reference list

1. Recommendations of UNESCO. The Structure of ICT Competence of the Teachers [Electronic resource] // Portal Kyiv's'koyi mis'koyi orhanizatsiyi profspilky pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy – 9.10.2016. – Reference: <http://profspilka.kiev.ua/publikacii/novyny/print:page,1,4269-rekomendaciyi-yunesko-struktura-kt-kompetentnost-vchitelv.html> (accessed: 9.10.2016).
2. Ursul A. D. The problem of Information in the Modern Science (Philosophical Essays). – M.: Nauka, 1975. – 287 s.
3. Dz'oban' O.P. The Information in the Context of Anthropogenesis: Philosophical Sense // Informatsiya i pravo. – 2011. – # 1(1). – S. 34–40.
4. Sanakuyev M.H. Information as a System Organising Factor of Progress // Kul'tura narodov prychernomor'ya: sb. nauk. tr. – 2012.
5. Sanakuyev M.H. Media Philosophy as a New Branch of Philosophical Knowledge // Hileya : nauk. visnyk : zb. nauk. pr. – 2014. – Vyp. 88 (# 9).
6. Colin K. K. Philosophical and Scientific-Methodological Problems of the Modern Informatics. // Otkrytoe obrazovanie. – 2007. – № 3 (62). – S. 54–59.
7. Colin K.K. Fundamental Studies in the Field of Informatics: Common Analysis, Trends and Prospects of Development. // Nauchno-tehn. informacija, Ser. 1. – 2007. – № 7. – S. 5–11.
8. Colin K. K. Information Approach to the Methodology of Science and Scientific Worldview // Alma mater (Vestnik vysšej shkoly). – 2000. – № 1. – S. 16–22.
9. Colin K. K. The Structure of Reality and the Phenomenon of Information // Otkrytoe obrazovanie. – 2008. – № 5. – S. 56–61.
10. Colin K. K. The nature of Information and Philosophical Fundamentals of Informatics // Otkrytoe obrazovanie. – 2005. – № 2. – S. 43–51.
11. Dz'oban' O.P. Philosophy of Information Law: Philosophical and General Theoretical Principles: a Monograph. – Kharkiv: Maydan, 2013. – 360 s.
12. Kadomcev B.B. Dynamics and Information. – M.: Redakcija zhurnala «Uspehi fizicheskikh nauk», 1997. – 400 s.
13. Gurevich I.M. Laws of Informatics – the Basis of Structure and Cognition of Complex Systems / 2-e izd., utochn. i dopoln. – M.: TORUS PRESS, 2007. – 400 s.
14. Lju Gan. Philosophy of Information and Fundamentals of Future Chinese Philosophy of Science and Technics // Voprosy filosofii. – 2007. – № 5. – S. 45–57.
15. The II International Congress of UNESCO «Education and Informatics» // «Informatika i obrazovanie», № 5, 1996.
16. Colin K.K. Historical and Philosophical Introduction to the Problems of Informatics. Jeksperimental'naja programma uchebnogo kursa dlja aspirantov pedagogicheskikh universitetov. – M.: IPI RAN, 2006. – 26 s.
17. Dz'oban' O. P. Philosophy of Information Communications : a Monograph / O. P. Dz'oban'. – Kharkiv : Maydan, 2012. – 224 s.
18. Gurevich I.M. Information Characteristics of Physics Systems. – M.: IPI RAN, 2009. – 170 s.
19. Sudakov K.V. Information Fenomen of Life-Sustaining Activity. – M.: RMA PO, 1999. – 380 s.
20. Sergin V. Ja. Nature of Cognitive Ability of a Man: Theoretical Neuroscience of Brain // Otkrytoe obrazovanie. – 2009. – № 1(72). – S. 78–80.
21. Nagirner D. I. Elements of Cosmology. – SPb, 2001.
22. Tkachuk V. M. Fundamental Problems of Quantum Mechanics. – L. : LNU im. Ivana Franka, 2011. – 144 s.
23. Regulations [Electronic resource] Sait Ministerstva Osvity i Nauky Ukrainy 9.10.2016. – Reference: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestaciya-kadriv-vishhoyi-kvalifikaciyi/derzhavne-viznannya-dokumentiv-pro-naukovi-stupeni-ta-vcheni-zvannya-1/normativni-dokumenty.html> (accessed: 9.10.2016).

Подано до редакції 18. 09. 2016 р.

Санакуєв Н. Г., канд. филос. наук, ст. препод.,
Институт журналистики
Киевского университета имени Бориса Гринченко

ФИЛОСОФИЯ ИНФОРМАЦИИ И ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ ИНФОРМАТИКИ

Аннотация. На современном этапе развития науки вопрос понимания информации и ее сути остается открытым. Многоплановость этого феномена тесно связана со структурой реальности и является результатом взаимодействия многих факторов. В статье рассматривается проблема формирования нового научного мировоззрения в условиях становления глобальных информационных процессов. Внимание сосредоточено на широком распространении новых концепций коммуникации и методов информатики в соответствующей среде. Делается попытка определить место и роль философии информации в решении информационных проблем социальных коммуникаций. Сделан вывод, что новые технические возможности будут способствовать более эффективной организации информационных процессов в образовании и изучении различных систем коммуникации. **Ключевые слова:** информация, философия информации, научное мировоззрение, атрибутивная и функциональная концепции.